

εις σημεία, εις λατρείαν άπασαν. Έν ημίν γάρ έστι και σβέσαι και άνάψαι τοϋτο. Έποδ μέν γάρ άκηδίας και ραθυμίας σβέννυται, ύπο δέ νήψεως και προσοχής διεγείρεται»⁽⁴⁸⁾. Οϋτως, ίνα και δια συγκριμένης περιπτώσεως είπωμεν, μεταδίδεται τῷ λειτουργῷ τῆς εκκλησίας ὡς διδασκάλῳ τοῦ εὐαγγελίου δια τοῦ χαρίσματος τῆς ίερωσύνης και φωτισμός. Άλλ' έάν οϋτος και δι' έπιμελοῦς έρεϋνης και σπουδῆς δέν άναξωπυρήση τὸ χάρισμα καλλιεργῶν τὸν φωτισμὸν τοῦτον, οὐ μόνον δέν εἶναι δυνατὸν αὐτομάτως ν' άποδειχθῆ τῆς άληθείας άλάθητος κήρυξ, αλλά διατρέχει τὸν κίνδυνον και ύπο δεισιδαιμονιῶν νά σκοτισθῆ και εις πλάνας νά έξοκείλη.

3. Χειροτονίαι άκυροι και άναχειροτονίαι.

1) Έπανερχόμενοι ἤδη εις τὸ ζήτημα τῆς άναχειροτονίας παρατηροῦμεν ὡς πρὸς τοϋτο, ὅτι εκράτησαν έν τῇ εκκλησία ένθεν μέν ἡ άρχή ὅτι πρὸς έγκυρον χειροτονίαν δέον οὐ μόνον ὁ λαμβάνων αὐτὴν αὐτοπροαιρέτως νά κλίνη τὸν αὐχένα ύπο τὴν χεῖρα τοῦ χειροτονοῦντος, αλλά και ὁ χειροτονῶν μακρὰν παντὸς δόλου ἢ άπάτης ἢ οἰουδήποτε καταναγκασμοῦ νά μεταδίδῃ τὸ χάρισμα. ένθεν δέ ἡ έτέρα άρχή, καθ' ἣν τὰ έξω τῆς εκκλησίας ύπο σχισματικῶν ἢ αίρετικῶν τελούμενα μυστήρια εἶναι άκυρα κατὰ τὸ άξίωμα «extra ecclesiam nulla salus». Και ὡς πρὸς μέν τὴν πρώτην άρχὴν σημειοῦμεν, ὅτι κατ' έφαρμογὴν αὐτῆς διημφισβητήθη τὸ κῦρος τῆς εις έπίσκοπον χειροτονίας τοῦ Νοουάτου, καθ' ὅσον οϋτος δι' άπάτης παρέσυρε τρεῖς έπισκόπους, ίνα έλθωσιν εις Ρώμην, «άνθρώπους άπλουστέρους περὶ τὰς τῶν πονηρῶν μηχανάς τε και ραδιουργίας, συγκλεισθέντας ύπό τινων ὁμοίων τῷ Νοουάτῳ τεταγμένων ανθρώπων, ὡρα δεκάτη μεθύοντας και κραυπαλῶντας μετὰ βίας ἠνάγκασεν εἰκονικῇ τινι και ματαία χειροθεσία έπισκοπὴν αὐτῷ δοῦναι, ἣν ένέδρα και πανουργία μὴ έπιβάλλουσιν αὐτῷ εκδικεῖ»⁽⁴⁹⁾. Όσαύτως ἡ Β' Οἰκουμενική σύνοδος δια τοῦ τετάρτου κανόνος αὐτῆς ὁρίζει «περὶ «Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ και τῆς κατ' αὐτὸν ά τ α ξ ί α ς τῆς έν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ὡστε μήτε Μάξιμον έπίσκοπον ἢ γενέσθαι ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας έν οἰωδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων τῶν περὶ αὐτὸν και τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων άκυρωθέντων». Κατὰ τὴν αὐτὴν άρχὴν έπεξητήθη και ύπο τῆς ρωμαιοκαθολικῆς εκκλησίας ἡ πλήρης άπόρριψις τοῦ κύρους τῶν Άγγλικανικῶν χειροτονιῶν δια τῆς έπινοήσεως μύθου, καθ' ὃν ὁ άρχιεπίσκοπος Parker, ὁ άποτελῶν τὸν μοναδικὸν κρίκον, δι' οὔ ἡ σημερινή ίεραρχία τῆς Άγγλικανικῆς εκκλησίας συνδέεται πρὸς τὴν διατηρήσασαν τὴν έξωτερικὴν άποστολικὴν διαδοχὴν προγενεστέραν ίεραρχίαν, έλαβεν έν πανδοχείῳ τινὶ The nag's head καλουμένῳ και έν μέσῳ δείπνου εὐθύμου «ματαίαν τινὰ χειροθεσίαν» ύπο τοῦ έπισκόπου Scogy.

(48) Χρυσ. εις τὰς Πράξεις ὁμιλ. 15 § 1, Μ. 60, 119. Τοῦ αὐτοῦ εις τὴν Β' Τιμ. ὁμιλ. 1 § 2, Μ. 62, 603.

(49) Έπιστολὴ Κορνηλίου πρὸς Φάβιον Άντιοχείας παρ' Εϋσεβ. Έκκλησ. Ιστορ. VI, 43, Μ. 20, 620.

2) Τῶν ἀκύρων ὅμως χειροτονιῶν τοῦ Νοουάτου καὶ Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ δέον νὰ διακρίνονται αἱ μὴ μετὰ κανονικὴν ἐκλογὴν γινόμεναι χειροτονίαι, αἵτινες ὑπὸ τῶν κανόνων κηρύττονται ἄκυροι. Τοιαῦται εἰσιν αἱ ὑπερόριοι χειροτονίαι, αἱ δι' εἰσπηδήσεως ἢ αὐθαιρέτου ἐγκαταστάσεως κανονικῶς κεχειροτονημένων ἐπισκόπων ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς εἰς τὰ ὄρια ἐτέρας μεταβαινόντων καὶ ὑπερορίως χειροτονούντων, καθὼς καὶ αἱ παρὰ τοὺς ἰ. κανόνας ἐγκαταστάσεις διαδόχων ἐπισκόπων ἢ συγγενῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν πρότερον κατεχόντων αὐτάς⁽⁵⁰⁾ Αἱ τοιαῦται χειροτονίαι μυστηριακῶς μὲν εἰσιν ἔγκυροι καὶ ἐὰν ποτε οἱ ὑπερορίως καὶ ἀντικανονικῶς χειροτονηθέντες ἤθελον χρησιμοποιηθῆ ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς, δὲν ἀναχειροτονοῦνται, ἰσχύοντος ἐξ ὀλοκλήρου ἐπ' αὐτῶν τοῦ 68ου ἀποστολικοῦ κανόνος, τοῦ ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως ἀπαγορεύοντος τὴν ἀναχειροτονίαν. Ἀκυροῦται ὡς πρὸς τὰς χειροτονίας ταύτας ἡ ἐγκατάστασις καὶ τὰ συμπαρομαρτοῦντα ταύτῃ δικαιώματα τοῦ χειροτονηθέντος, εἰς τρόπον ὥστε οὗτος ἐὰν μὲν ἐχειροτονήθῃ ἐπίσκοπος ὠρισμένης ἐπισκοπῆς, οὐδὲν ἐπ' αὐτῆς ἔχει δικαίωμα, οὐδὲ δικαιούται ἐν αὐτῇ ὡς κανονικὸς ἐπίσκοπος νὰ ἐνεργῆ, ἐὰν δὲ ἐχειροτονήθῃ πρεσβύτερος ὠρισμένης ἐνορίας δὲν δικαιούται ἐν αὐτῇ νὰ ἐγκατασταθῆ, λογιζομένων τῶν τοιούτων χειροτονιῶν ὡς ἀπολελυμένων, αἵτινες ἀποκηρύττονται ὑπὸ τῶν ἰ. κανόνων.

3) Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἀρχὴν αἱ χειροτονίαι τῶν σχισματικῶν καὶ αἰρετικῶν, ὡς μυστήρια ἔξω τῆς Ἐκκλησίας τελεσθέντα, δέον νὰ λογίζονται ὡς πάντῃ ἄκυρα, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ ἐξ αἰρετικῶν ἢ σχισματικῶν προσχωροῦντες εἰς τὴν μίαν ἁγίαν Ἐκκλησίαν κληρικοὶ δέον νὰ χειροτονῶνται, τῆς χειροτονίας αὐτῶν μὴ λογιζομένης ὡς δευτέρας, ἀλλ' ὡς ἐγκύρως τελουμένης πρώτης χειροτονίας. Δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ κληρικῶν λαβόντων τὴν χειροτονίαν ἐν τῇ μιᾷ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐκ ταύτης εἰς σχίσμα ἢ αἵρεσιν ἐκκλινάντων. Οὗτοι μετανοοῦντες καὶ γινόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κἄν

(50) Οὕτως ὁ μὲν 16 κανὼν τῆς Α' Οἰκουμ. Συνόδου κηρύττει ἄκυρον τὴν χειροτονίαν τοῦ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου χειροτονηθέντος ὑπ' ἄλλου ἐπισκόπου κατωτέρου κληρικοῦ ἢ διακόνου. Ὁ δὲ 13 κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀρίζει περὶ παντὸς ἐπισκόπου, εἰ μὴδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν καὶ αὐτὸν καθηρημένον». Ἐξ ἄλλου ὁ 76 ἀποστολικὸς κανὼν ἀπαγορεύων εἰς πάντα ἐπίσκοπον ἐπὶ ἀδελφῷ ἢ ἐπὶ υἱῷ ἢ ἐπὶ συγγενεῖ χαριζόμενον εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν δν βούλεται, ἐπειδὴ κληρονόμους ἐπισκοπῆς ποιεῖσθαι οὐ δίκαιον, ὀρίζει «ἄκυρος μενέτω ἡ χειροτονία». Συναφῶς καὶ ὁ 23 κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀπαγορεύων ρητῶς εἰς πάντα ἐπίσκοπον καθιστῆν ἕτερον ἑαυτοῦ διάδοχον, κἄν πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ βίου τυγχάνῃ, ὀρίζει «ἄκυρον εἶναι τὴν κατάστασιν». Ἐπὶ ποίαν ὅμως ἔννοιαν δέον νὰ ἐκλάβωμεν τὴν ἀκυρότητα ταύτην κατανοοῦμεν ἐκ τοῦ 15 κανόνος τῆς μνημονευθείσης καὶ περὶ ἀκυρότητος τοιαύτης ὁμιλούσης Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπειλεῖται κατὰ τῶν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαινόντων καὶ ἐκεῖ ἐγκαθισταμένων, ὅτι «ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκευάσμα» καὶ ὁ ἐπιτυχὼν νὰ ἐγκατασταθῆ ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ ἀποκατασταθῆσεται τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη». Ἡ ἀκυρότης λοιπὸν ἐνέχει περιορισμένην ἔκτασιν. Ἀκυροῦται ἢ μετάθεσις καὶ τὰ νέα δικαιώματα, ἅτινα ἐπεζητήσε νὰ προσκτήσῃται ὁ παρεισδύσας, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἰσχύς τοῦ ὑπ' αὐτὸν τελεσιουργηθέντος μυστηρίου, δι' οὗ μετεδόθη αὐτῷ ἢ ἱερωσύνη.

ἔτι καθηρέθησαν ἐν τῷ μεταξύ, ἀποκαθίστανται εἰς τὸν ὄν κατεῖχον βαθμὸν ἱερωσύνης ἄνευ ἀναχειροτονίας. Καθ' ὃν ὅμως χρόνον διετελοῦν ἐν σχίσματι ἢ ἐν αἵρέσει καθηρημένοι καὶ ἀποκεκηρυγμένοι ὑπὸ τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, τὸ ὅπερ ἐν ταύτῃ ἔλαβον χάρισμα, ἦτο ἀνενέργητον καὶ ἀνίσχυρον, χειροτονία δὲ ὑπ' αὐτῶν γινόμενα δέον κατ' ἀκρίβειαν νὰ λογίζωνται ὅλως ἄκυροι καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωνται. Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, ἀκολουθοῦντα τὸ διακηρυχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυπριανοῦ καὶ τοῦ Φιρμιλιανοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς συνόδων δόγμα, οἱ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες «οὐκέτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτοῖς· ἐπέλιπε γὰρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν». Ἔλαβον μὲν οὗτοι ὡς μέλη τῆς μιᾶς ἁγίας Ἐκκλησίας «παρὰ τῶν Πατέρων τὰς χειροτονίας καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν εἶχον τὸ χάρισμα τὸ πνευματικόν», χωρισθέντες ὅμως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ταύτης «ἀπορραγέντες λαϊκοὶ γινόμενοι οὔτε τοῦ βαπτίζειν οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον τὴν ἐξουσίαν, οὐκέτι δυνάμενοι χάριν ἁγίου Πνεύματος ἑτέροις παρέχειν, ἥς αὐτοὶ ἐκπετώκασιν». Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ ἐν τῇ μιᾷ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ λαβὼν τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης καθίσταται ἀγωγὸς μεταδίδων καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν θεῖαν χάριν, ἐφ' ὅσον διατελεῖ ἐν κοινωνίᾳ ἀδιασπάρστῳ πρὸς τὴν ταμιούχον τῆς χάριτος μίαν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἀντλῶν ὡς ἀπὸ δεξαμενῆς ἀνεξαντλήτου καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους τὸ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σωτήριον νόμα. Ἀποσπώμενος ὅμως τῆς μιᾶς ἁγίας Ἐκκλησίας μένει μὲν ἀγωγός, διὰ τὸ ἀνεξάλειπτον τῆς ἱερωσύνης, ὡς ἀποκοπτομένης ὅμως τῆς συγκοινωνίας αὐτοῦ πρὸς τὴν μόνην ταμιούχον καὶ ζωοπάροχον δεξαμενὴν τῆς χάριτος, παραμένει ἀγωγὸς κενὸς καὶ ἀνίκανος νὰ μεταδώσῃ οἰανδήποτε χάριν⁽⁵¹⁾.

4) Τὴν ἀρχὴν ταύτην καθιερωῦν καὶ ὁ 68ος ἀποστολικὸς κανὼν, ὁ ἀπαγορεύων τὴν ἀναχειροτονίαν, ὀρίζει ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀπαγορεύσεως «εἰ μὴ γε συσταίῃ, ὅτι παρὰ αἰρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. Τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας οὔτε πιστοὺς οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν». Ὁ δὲ Μ. Βασίλειος καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ «τοῖς Νικοπολίταις πρεσβυτέροις», ἐξ ἀφορμῆς τοῦ παρ' Ἀρειανῶν χειροτονηθέντος ἐπισκόπου τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Νικοπόλεως Φρόντωνος, γράφει: «Οὐκ οἶδα ἐπίσκοπον, μηδὲ ἀριθμήσαιμι ἐν ἱερεῦσι Χριστοῦ τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προβεβλημένον». Καὶ ἄλλαχού περὶ τοῦ αὐτοῦ Φρόντωνος γράφων σημειοῖ, ὅτι «ἐδέξατο μὲν (ὁ Φρόντων) παρ' αὐτῶν ἐπισκοπῆς ἀξίωμα, ὡς οἶεται, γέγονε δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι

(51) Μ. Βασιλείου κανὼν 1. Οὕτως ἀνακριδῶς ὅλως καὶ ἀτόπως ὁ αἰδιδμος Ἀνδρουῦτος (Δογματικαὶ Μελέται Α' σελ. 118) χαρακτηρίζει ὡς τερατολογίαν παρατήρησιν τοῦ αἰμνήστου Δυοβουνιώτου (Ἡ Δογματικὴ τοῦ Χ. Ἀνδρουῦτου κρινομένη, σελ. 52). κατὰ τὴν ὁποῖαν «ὁ ἱερεὺς ὁ ἐκ τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς αἵρεσιν μεταπίπτων διατηρεῖ μὲν τὴν ἱερωσύνην, διότι αὕτη ἔχει ἀνεξάλειπτον χαρακτῆρα, ἀπόλλυσιν ὅμως τὴν χάριν οὕτως, ὥστε δὲν δύναται διὰ τῶν μυστηρίων νὰ μεταδίδῃ ταύτην». Ἡ παρατήρησις αὕτη ἔχει κατὰ πάντα ὀρθῶς καὶ οὐδὲν τὸ ἀντιφατικὸν παρουσιάζει. Διότι ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, μόνης ταμιούχου τῆς χάριτος, ἐπαυσε νὰ ἀντλή ἀπὸ τῆς χαριτοδύτου πηγῆς. Τί ὠφελεῖ λοιπὸν αὐτὸν ἐὰν ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι ἀγωγός, ἐφ' ὅσον ἀπεκόπη ἀπὸ τῆς τέως τροφοδοτούσης αὐτὸν πηγῆς;

κακὸν βδέλυγμα πάσης Ἀρμενίας». Καὶ «Πατροφίλῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἐν Αἰγυπτῶσι ἐκκλησίας» γράφων ἐρωτᾷ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς δεξαμένους τὸν ὑπὸ Εὐιππίου καθαιρεθέντα, ὅσον καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα: «πῶς δύναται δύο εἶναι ἐπίσκοποι ὃ τε καθηρημένος ὑπὸ Εὐιππίου καὶ ὃ ὑπ' αὐτοῦ κεχειροτονημένος;». Τὸ αὐτὸ φρόνημα ἐνσωματοῖ καὶ ὁ 1ος κανὼν τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου ἀπορρίπτων τότε βάπτισμα καὶ τὴν ἱερωσύνην τῶν τε αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν διὰ τῆς δικαιολογίας: «πῶς δύναται καθαρῶσαι καὶ ἀγιάσαι ὕδωρ ὁ ἀκάθαρτος ὢν αὐτός, καὶ παρ' ᾧ Πνεῦμα Ἅγιον οὐκ ἔστι;... Πῶς βαπτίζων δύναται ἄλλῳ δοῦναι ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὁ μὴ δυνηθεὶς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἀποθέσθαι;... Πῶς δὲ εὔξεται ὑπὲρ τοῦ βαπτισθέντος οὐχὶ ἱερεὺς, ἀλλ' ἱερόσυλος καὶ ἁμαρτωλός;»⁽⁵²⁾. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν κατ' ἀκρίβειαν κρίσιν τῶν ἔξω τῆς ἐκκλησίας τελεσθεισῶν χειροτονιῶν.

5) Ἐχρησιμοποιήθη ὁμοῦ καὶ ὡς πρὸς αὐτὰς τὸ μέτρον τῆς λεγομένης ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας, πάντοτε ὑπὸ περιορισμὸν καὶ ὑπὸ ὅρους. Οὕτως ἐπὶ αἰρέσεων, τῶν ὁποίων δὲν ἀνεγνωρίζετο ὡς ἔγκυρον τὸ βάπτισμα, ἀπερρίπτετο ἀπαρεγκλίτως καὶ ἡ ἱερωσύνη. Ἐντεῦθεν κατὰ τὸν 8 κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ εἰς «τοὺς ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φρυγῶν ἐπιστρέφοντας» ἐπεβάλλετο ἡ ἀναχειροτονία «ἐν κλήρῳ νομιζομένῳ παρ' αὐτοῖς» τυγχανόντων, «εἰ καὶ μέγιστοι λέγοντο», ἐπειδὴ τούτων καὶ τὸ βάπτισμα ἀπερρίπτετο ὡς ἄκυρον⁽⁵³⁾. Τὸ αὐτὸ ἴσχυσε κατὰ τὸν 19 κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς περὶ τῶν ἐκ τῶν Παυλιανισάντων ἢ Παυλικιανῶν εἰς τὴν μίαν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἐπιστρέφόντων, οἵτινες ἐθεωρήθησαν ἀναβαπτιστέοι, οἱ δ' ἐξ αὐτῶν κληρικοὶ μετὰ νέαν δοκιμασίαν ἀναχειροτονητέοι, ἀφοῦ ἐννοεῖται ἐβαπτίζοντο. Ἐκείνων δὲ πάλιν, τῶν ὁποίων κατ' οἰκονομίαν ἐγένετο δεκτὸν τὸ βάπτισμα, δὲν ἀνεγνωρίζετο ἀπαρεγκλίτως καὶ ἡ ἱερωσύνη, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἐκ τούτων ἐγένοντο δεκτοὶ ἐν τῷ κλήρῳ καὶ ἐν τῷ βαθμῷ, τὸν ὁποῖον ἐν τῇ αἰρέσει κατεῖχον, ἄλλοι δὲ ἐκηρύττοντο ἀναχειροτονητέοι. Οὕτω κατ' ἐπιστολὴν γραφεῖσαν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως Μαρτυρίῳ ἐπισκόπῳ Ἀντιοχείας περὶ τοῦ ὅπως χρῆ δέχεσθαι τοὺς αἰρετικούς προσερχομένους τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ⁽⁵⁴⁾, τὴν συμφωνοῦσαν καὶ ὡς πρὸς τὸ βάπτισμα πρὸς τὸν κανόνα 7 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἱ κληρικοὶ ἐκ τῶν Ἀρειανῶν, Μακεδονιανῶν, Ναβατιανῶν, Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, Ἀπολλιναριστῶν προσερχόμενοι εἰς τὴν ἁγίαν καθολικὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἀναβαπτίζονται μὲν, χειροτονοῦνται ὁμοῦ ἐξ ὑπαρχῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Γ' ὁ Σχολαστικὸς (565-577) ἐξέδωκε περὶ τὸ 571 Διάταξιν καὶ ἑτέραν Ἐγκύκλιον, διὰ τῶν ὁποίων προεβλέπετο ἡ ἐξ ὑπαρχῆς χειροτονία τῶν Μονοφυσιτῶν ἱερέων, τῶν εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἐπιστρέφόντων⁽⁵⁵⁾. Ἀντιθέτως οἱ Ἐγκρατῖται καὶ οἱ Μασ-

(52) Μ. Βασιλ. Ἐπιστ. 240, § 3 καὶ Ἐπιστ. 239 καὶ ἐπιστ. 244, Μ. 32, 897, 892, 920. Τῆς ἐν Καρχηδόνι κανῶν 1 ἐν Ράλλῃ καὶ Ποτλῇ τόμ. 3, σελ. 3, 4.

(53) Ράλλῃ καὶ Ποτλῇ, Σύντ. τόμ. 3, σελ. 177, 178.

(54) Μ. 119, 900.

(55) Ἰερωνύμου Κοτσώνη, Ἡ κανονικὴ ἀποψὶς περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν

σαλιανοί, καθὼς καὶ οἱ Δονατισταί⁽⁵⁶⁾, ἐφ' ὅσον ἦσαν κληρικοί, ἐγένοντο δεκτοὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἄνευ ἀναχειροτονίας.

6) Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου εἰς τὴν πρὸς Ρουφινιανὸν κανονικὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ⁽⁵⁷⁾, καθ' ἣν ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀρειανικῆς πλάνης ἐπιστρεφόντων κληρικῶν «οἱ μὲν προῖστάμενοι τῆς ἀσεβείας» συνεχωροῦντο μὲν μετανοοῦντες, δὲν ἐδίδετο ὅμως «αὐτοῖς τόπος κλήρου», «τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, παρασυρεῖσι δὲ δι' ἀνάγκην καὶ βίαν ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ κλήρου», παρατηροῦμεν, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἂν μὴ καὶ βεβαιότητα, πρόκειται περὶ κληρικῶν λαβόντων τὴν χειροτονίαν ἐν τῇ μιᾷ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐκ ταύτης ἀποσχισθέντων καὶ εἰς αἵρεσιν ἐκπεσόντων. Παρόμοιόν τι θὰ ἦδύνατο νὰ παρατηρηθῇ καὶ περὶ ἐπίσκοπων χειροτονηθέντων ὑπὸ αἰρετικῶν μὲν, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐνεργούντων, οἳ οἱ Ἀντοχείας Μελέτιος, Ἱεροσολύμων Κύριλλος, Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος, Γερμανὸς Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννης Ἱεροσολύμων. Δὲν ἐχειροτονήθησαν οὗτοι, ἵνα ᾧσιν ἐπίσκοποι τῆς αἵρέσεως, τὴν ὁποίαν ἐπρέσβευον οἱ χειροτονήσαντες, οὐδὲ φρονοῦντες τὰ τῆς αἵρέσεως ταύτης, ἀλλ' ὀρθοδόξως πιστεύοντες τῶν ὀρθοδοξούντων ποιμνίων ἐξ ἀρχῆς ὡς τῆς μιᾶς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπίσκοποι κατεστάθησαν. Καὶ τοῦ Πέτρου δὲ τοῦ Μογγοῦ (482-490) διὰ πραξικοπήματος τὸν Ἀλεξανδρινὸν θρόνον καταλαβόντος αἱ πράξεις καὶ χειροτονίαι ὡς ἐν τῇ μιᾷ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ γινόμεναι ἀνεγνωρίσθησαν.

7) Πάντως χρῆσις τῆς οἰκονομίας ἐγένετο πολλάκις, αὕτη ὅμως δὲν δημιουργεῖ καθεστῶς μόνιμον, ἀλλ' ἀπόκειται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐκτιμῶσαν τὰς ἐκάστοτε περιστάσεις καὶ ρυθμίζουσαν αὐτάς, νὰ ποιῆσθαι χρῆσιν τοῦ μέτρου τῆς οἰκονομίας, ὅταν ἐξ αὐτοῦ πρόκειται νὰ προέλθῃ γενικωτέρα τις ὠφέλεια, νὰ τηρήσῃ δὲ τὴν αὐστηρὰν ἀκριβειαν, ὅταν δι' αὐτῆς προλαμβάνεται χαλάρωσις καὶ ἀδιαφορία δυναμένη νὰ ἀγάγῃ εἰς καταστροφάς. Ἐντεῦθεν ἔαν ἐν ἔτει 1840 ἡ ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἀπεδέχθῃ ἄνευ χειροτονίας τοὺς εἰς αὐτὴν ἐπανελθόντας οὐνίτας ἐπισκόπους, καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησία ἐν ἔτει 1860 ἀπεδέχθῃ ὡς ἐγκύρους τὰς χειροτονίας δύο εἰς αὐτὴν προσελθόντων ἱερομονάχων κ.λ.π., ἐγένοντο ταῦτα κατὰ χρῆσιν τῆς οἰκονομίας. Ἐὰν δὲ πάλιν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησία ἐν ἔτει 1846 ἀνεβάπτισε καὶ ἀνεχειροτόνησε τὸν Μητροπολίτην Ἀμίδης Μακάριον, ὅπως καὶ ἐν ἔτει 1847 προσελθόντα ἐν Βενετίᾳ ρωμαιοκαθολικὸν ἱερέα, ἐν ἔτει δὲ 1860 ἀνεχειροτόνησε δύο ἑτέρους ρωμαιοκαθολικοὺς ἱερομονάχους κ.λ.π.⁽⁵⁸⁾, ἐνήργησε κατ' ἐφαρμογὴν τῆς ἀκριβείας. Δεδομένου δὲ ὅτι, ὡς ἤδη εἵπομεν, ἡ χρῆσις τῆς οἰκο-

---

ἑτεροδόξων σελ. 164. Ἐπιθι αὐτόθ. καὶ τὰς σελ. 150-173, ἀφορώσας εἰς τὸ ὅλον ζήτημα τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν ἑτεροδόξων.

(56) Μ. Βασιλ. κανὼν 1, Ἀπόφασις τῆς Γ' Οἰκουμ. ἐν τῇ Α' πράξει τῆς Ζ' Οἰκουμ. παρατιθεμένη ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Μασσαλιανούς. Τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανὼν 68.

(57) Μ. 26, 1180 ἢ Πάλλη καὶ Ποτλῆ IV 82-83.

(58) Ἴδε περὶ τῶν περιπτώσεων τούτων καθὼς καὶ τῶν προηγουμένων Ἱερ. Κοτσώνη ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 177-184.

νομίας δὲν εἶναι μέτρον δυνάμενον νὰ ἐπιβληθῆ κατὰ νόμον ἢ κα-
νόνα μονίμως ἰσχύοντα, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων, κακῶς
ἢ ὑπὸ τῆς 'Ι. Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως συστάσα τῷ 1879
ἐπιτροπεία ἀπεφάνθη «ὑπὲρ τοῦ κύρους τῆς χειροτονίας κληρικῶν ὑπὸ
ἐπισκόπων καθηρημένων καὶ σχισματικῶν χειροτονηθέντων»⁽⁵⁹⁾. Μό-
νον κατ' οἰκονομίαν θὰ ἠδύναντο ν' ἀναγνωρίζωνται αὗται, διότι ἐὰν
ἡ οἰκονομία αὕτη ἴσχυεν ὡς κανὼν, πᾶσα πειθαρχία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
θὰ κατελύετο, θὰ συνεχέοντο δὲ ὀλεθρίως τὰ ὄρια οἰκονομίας καὶ
ἀκριβείας. Τέλος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ κύρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειρο-
τονιῶν σημειοῦμεν, ὅτι αὗται δέον νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς μυστήρια
ἔξω τῆς Ἐκκλησίας τελεσθέντα⁽⁶⁰⁾.

(59) Ἀνδρούτσου, σελ. 395. Ὁ Ἀνδρούτσος (Συμβολικῆ² σελ. 384) ἀναφερό-
μενος εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ κύρους τῆς χειροτονίας κληρικῶν ὑπὸ ἐπισκόπων καθηρη-
μένων καὶ σχισματικῶν χειροτονηθέντων, ἀπόφασιν ἐν ἔτει 1879 συσταθείσης
ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου ἐπιτροπῆς, θεωρεῖ ὅτι εὐλόγως ἀπεδοκι-
μάσθη ἡ γνώμη τῶν περὶ τὸν Εὐελπίδην μελῶν τῆς ἐπιτροπείας ταύτης, καθ' ἣν
ἔδει νὰ ἀναγνωρίζωνται αἱ χειροτονίαι τῶν σχισματικῶν μόνον, ὅχι δὲ καὶ τῶν
σχισηματικῶν καὶ καθηρημένων. Τὴν γνώμην ταύτην ἀποδοκιμασθεῖσαν ὑπὸ τε
τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπείας καὶ ὑπὸ ἄλλης, ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Κυζίκου
Νικόδημον ἐπιτροπείας, ὡς μὴ στηριζομένην ἐπὶ τὴν γνωστὴν βαθμολογίαν τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν, καθ' ἣν πρῶτόν τις καθαιρεῖται καὶ εἶτα κηρύσσεται
αἰρετικὸς ἢ σχισματικὸς, δὲν εὐρίσκομεν ὡς πάντῃ ἀπορρίψιμον. Κατανοεῖ δὲ τις
τοῦτο, ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν σχισματικὴν τινα κοινότητα ἀπὸ μακροῦ κεχωρισμέ-
νην τῆς Μῆσ, Ἀγίας, Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀναμφιβόλως οἱ πρῶτοι, οἱ ἀπο-
σχισθέντες τῆς Ἐκκλησίας καὶ καθαιρεθέντες ὑπ' αὐτῆς, ὡς πρωτοῦργοι τῆς ἐπα-
ναστάσεως καὶ μετὰ τὴν καθάρσιν αὐτῶν χειροτονήσαντες βαρυτάτην ὑπέχου-
σιν εὐθύνην, πολλῶ δὲ βαρυτέραν ἐκείνων, οἵτινες μετὰ γενεᾶς ὄλας γεννηθέν-
τες ἐν τῷ σχίσματι εὐρέθησαν καὶ λειτουργοὶ ἐν τῇ σχισματικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἄλλως
λοιπὸν θὰ κριθῶσιν οἱ πρωτοῦργοι ἐκεῖνοι, ἐν ὧρα μάλιστα καθ' ἣν τὸ σχίσμα
διατελεῖ ἐν ἐκρήξει, καὶ ἄλλως οἱ ἀπόγονοι τούτων, οἵτινες ἐπιστρέφοντες μετὰ
τὴν κατασίγασιν τῆς ἠφαιστειώδους ἐκρήξεως, ἀναντιλέκτως δέον ἵνα γένωνται
δεκτοὶ ἔξαντλουμένου παντὸς μέτρου ἐπικεικίας καὶ οἰκονομίας. Κατὰ τὴν γνωμά-
τευσιν τῆς Ἐπιτροπείας ἐκείνης καὶ ὁ 'Ι. Μεσολωρᾶς (μνημ. ἔργ. σελ. 335) παρα-
τηρεῖ, ὅτι ἐτούς μὲν ὑπὸ καθηρημένων ἢ σχισματικῶν ἐπισκόπων κεχειροτονημέ-
νους κληρικοὺς δύναται ἡ Ἐκκλησία νὰ παραδεχθῆ ἄνευ χειροτονίας δευτέρας...
τούς δὲ ὑπὸ αἰρετικῶν ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν κεχειροτονημένους... δέον νὰ ἀνα-
χειροτονῆ... διότι οἱ τὴν ἱερωσύνην αὐτοῖς μεταδόντες ἐκπεσόντες τῆς ἀληθοῦς
Ἐκκλησίας... δὲν δύνανται νὰ μεταδώσωσι τὴν ἀληθῆ ἱερωσύνην. Κατὰ ταῦτα τοὺς
τε ἐκ τῆς δυτικῆς καὶ τῆς διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ὁρθόδοξον προ-
σερχομένους δέον νὰ ἀναχειροτονῆ αὕτη, ὡς καὶ τοὺς ἐκ τῆς Ἀγγλικανικῆς.

(60) Ὅτι μὲν ὁ Parker, δι' οὗ ἡ ἱεραρχία τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας συν-
δέεται πρὸς τὴν μὴ διασπάσασαν (ἐξωτερικῶς μόνον) τὴν ἀποστολικὴν
διαδοχὴν προμεταρρυθμιστικὴν ἱεραρχίαν, ἐχειροτονήθη τῇ 17 Δεκεμβρίου 1559
ἐν ὧραις ἐθθιναῖς μεταξὺ 5 καὶ 6 ὧρας π. μ. ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Lambeth
Palace ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων Barlow, Scory, Coverdale καὶ Hodgkins, εἶναι
ἱστορικῶς βεβαιωμένον καὶ ἀδιαμφισβήτητον. Ὅτι δὲ καὶ ἡ τάξις τοῦ χειροτοني-
κοῦ, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ χειροτονία αὕτη, ποιεῖται διάκρισιν τῶν τριῶν βαθμῶν
τῆς ἱερωσύνης καὶ μνημονεύεται ἐν αὐτῇ ρητῶς καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἐπισκόπου, εἰς
ὃν ὁ Parker διὰ τῆς χειροτονίας ταύτης ἀνεβιβάσθη, ἀπαγγελθείσης ἐπ' αὐτοῦ
ὑπὸ πάντων τῶν συμμετασχόντων ἐπισκόπων μετὰ χειροκροτήσεως τῆς καθιερωτικῆς
ρήσεως Accipe Spiritum Sanctum, καὶ τοῦτο εἶναι βέβαιον. Ἐπὶ πλέον πρόθε-
σις τοῦ Cranmer ὑπῆρξε ἐνὰ ἴσῳ εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἥτις θ' ἀπεδεικνύετο
πρεσβυγενεσάτη (Cranmer παρὰ Lowndes A Vindication of Angl. Orders,
New York—London 1900 τόμος II, σελ. 500), οἱ δὲ συντάκται τοῦ νέου ἀγ-
γλικοῦ χειροτονικοῦ διακηρύττουσι σαφῶς εἰς τὸν Πρόλογον αὐτοῦ, ὅτι εἶναι
φανερὸν εἰς ὅλους τοὺς ἐπιμελῶς ἀναγινώσκοντας τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ὅτι ἀπὸ

τὸν καιρὸν τῶν Ἀποστόλων ἐστάθησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ αἱ τάξεις αὐταὶ τῶν λειτουργῶν, ἐπίσκοποι, ἱερεῖς καὶ διάκονοι. Συνεπῶς καὶ οἱ περὶ τὸν Cranmer, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἐπλανήθησαν, κατ' ἀρχὴν, ἦσαν διατεθειμένοι τοῦλάχιστον κατὰ πρόθεσιν νὰ πράττωσιν, ὅσα καὶ ἡ ἀρχαία καὶ πρώτη Ἐκκλησία ἔπραττεν. Ἡ διαφορομένη δ' ἐξ ἄλλου ἔννοια τοῦ λεκτικοῦ τῶν εὐχῶν τοῦ χειροτονικοῦ καὶ γενικῶς τοῦ ἀγγλικοῦ εὐχολογίου ἀποδεικνύουσιν, ὅτι οἰαδιῆποτε καὶ ἂν ὑπῆρξαν αἱ περὶ ἱερωσύνης καὶ εὐχαριστίας ὡς θυσίας ἰδέαι τοῦ Cranmer καὶ τοῦ Barlow καὶ ἄλλων καθινομένων ὁπαδῶν τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ Μεταρρυθμίσεως, ὑπῆρχε συγχρόνως παρὰ τε τῷ λαῷ καὶ τῷ κλήρῳ μερὶς σοβαρὰ ἐμμένουσα εἰς τὰς περὶ τῶν δύο τούτων μυστηρίων ρωμαιοκαθολικὰς ἀντιλήψεις. Ἴσως δὲ εἰς τὴν μερίδα ταύτην συγκατηριθμεῖτο καὶ αὐτὴ ἡ Ἐλισάβετ, ἡ ἀξιοῦσα οἱ ἐπίσκοποι νὰ εἶναι ἄγαμοι. Εἰς τὸ ἰσχυρὸν δὲ τοῦτο καθολικίζον ρεῦμα ὀφείλεται ἡ ἀνάγκη, ἣτις ἐπέβαλεν εἰς τοὺς συντάκτας τοῦ νέου χειροτονικοῦ καὶ τοῦ Εὐχολογίου νὰ χρησιμοποιήσωσι φρασεολογίαν ἀόριστον καὶ διαφορομένην, ἐπαδεκτικὴν καὶ ἐρημνείας συμφώνου πρὸς τὰς περὶ ἱερωσύνης καὶ εὐχαριστίας ἐκδοχὰς τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας. Ὅσονδήποτε λοιπὸν καὶ ἂν δεχθῶμεν, ὅτι ὑπῆρξαν καὶ ἐπίσκοποι οἵτινες χειροτονοῦντες δὲν προετίθεντο νὰ μεταδώσωσι τὸ χάρισμα τῆς ἀληθοῦς ἱερωσύνης, ἢ πρόθεσις ἐν προκειμένῳ δέον νὰ κριθῆ λαμβανομένης τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας ὡς συνόλου καὶ οὐχὶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τί τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἐπὶ μέρος ἄτομον προετίθετο νὰ πράξῃ. Διότι ἡ χειροτονία ἀποτελεῖ πρᾶξιν τῆς συνόλου Ἐκκλησίας, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς πάντα σχεδὸν τὰ χειροτονικά, καὶ αὐτὰ τὰ ρωμαιοκαθολικὰ καὶ ἀγγλικανικά, καλοῦνται οἱ πάντες, κλήρος καὶ λαὸς νὰ συμπροσευχηθῶσι. Κατὰ ταῦτα αἱ ἀγγλικανικαὶ χειροτονίαι μόνον ἐλάττωμα ἔχουσαι, ὅτι ἀποτελοῦσι μυστήριον τελεσθὲν ἔξω τῆς μιᾶς ἀγίας Ἐκκλησίας, κατὰ ἀκρίβειαν εἶναι ἄκυροι καὶ μόνον κατ' οἰκονομίαν, κατὰ τὰς περιστάσεις ἐφαρμοζομένην, δύνανται ν' ἀναγνωρισθῶσι.